

УДК [631.15: 65.011.44]:658.27

Білоусько Н.Л., аспірантка (BilouskoNL@gmail.com) ©*Харківський Національний Аграрний Університет ім. В.В. Докучаєва*

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

У статті проведено аналіз методології визначення економічної ефективності використання та відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств. Наведено перелік показників та методів визначення економічної ефективності основних засобів підприємств.

Ключові слова: *сільськогосподарські підприємства, матеріально – технічна база, основні засоби, використання основних засобів, відтворення основних засобів.*

Вступ. Сьогодення виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств потребує швидкого своєчасного та компетентного аналізу стану діяльності підприємства.

Першочерговим завданням є аналіз матеріально-технічної бази аграрних підприємств, яка є запорукою успіху в господарській діяльності підприємства, забезпечує безперебійний виробничий процес, визначає ефективність виробництва сільськогосподарської продукції.

Зменшення технічної озброєності сільськогосподарських підприємств, скорочення обсягів застосування добрив, хімічних засобів захисту рослин, низька технічна надійність наявного парку сільськогосподарських машин і знарядь призводить до порушення технологій виробництва сільськогосподарських культур, розтягування строків та зниження обсягів виконання багатьох технологічних операцій і робіт. За розрахунками науковців Інституту аграрної економіки, країна щороку не добирає майже третину валового збору врожаю, що оцінюється в 15-18 млрд. грн. [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Виробничо – господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від забезпеченості основними засобами та від їх використання.

Теоретичні та практичні аспекти підвищення ефективності формування основних засобів, їх функціонування й відтворення досліджувались і висвітлені у роботах вітчизняних учених: В.Г. Андрійчука, В.Г. Більського, П.І. Гайдуцького, П.А.Денисенка, О.В. Крисального, В.Я. Месель – Веселяка, П.М. Макаренка, Г.М. Підлисецького, В.О. Пітулько.

Тому саме з оцінки забезпеченості підприємства основними засобами Мошенський С., Олійник О. [2], М.А.Болух, В.З. Бурчевський, М.І.

Горбачок , М.Чумаченка. [3], Г. Савицька [4], Ковальчук М.І. [5] та інші вчені пропонують розпочати аналіз їх використання.

Метою дослідження є обґрунтування шляхів відтворення основних засобів АПК на основі теоретичних основ їх формування й аналізу функціонування.

Виклад основного матеріалу. Нинішня система матеріально – технічного забезпечення аграрного сектору, яка прийшла на зміну державному централізованому постачанню, досить не досконала і не задовольняє потреби сільськогосподарських товаровиробників у машинах, обладнанні, запасних частинах, засобах хімізації, нафтопродуктах.

Загальним напрямком реформування системи формування матеріальних ресурсів в Україні є перехід від ринку виробника до ринку споживача, а також від централізованого розподілу матеріальних ресурсів до ринкової торгівлі засобами виробництва без фондів і лімітів з врахуванням реального ринкового попиту. Сухоруков А. пропонує виділити наступні напрями вдосконалення системи управління матеріальним потоком: створення інфраструктури ринку засобів виробництва; самостійне і добровільне встановлення суб'єктами господарювання раціональних господарських зв'язків, зокрема, прямих тривалих господарських зв'язків; впровадження гарантованого комплексного постачання і лізингу тощо [6].

Не можна не погодитися з Войнаренко М., що головними завданнями стратегії формування матеріально – технічного забезпечення підприємства є:

- розробка методології ефективного формування матеріальних ресурсів;
 - забезпечення безперервного і своєчасного постачання виробничим підрозділам підприємства матеріально – технічних ресурсів;
 - пошук шляхів ефективного використання матеріально – технічних ресурсів;
 - виявлення найбільш важливих питань з раціонального і ефективного використання матеріальних ресурсів на державному, регіональному та місцевому рівнях [7].
- При вивченні економічної ефективності використання та відтворення основних засобів підприємств аграрного сектору економіки, зокрема в умовах ринку, необхідний системний підхід, який вимагає комплексного аналізу та розробки моделей і механізмів ефективного функціонування основних засобів, виходячи з потреби в них, що відповідає специфіці виробничого напрямку.

Переважну більшість нових сільськогосподарських підприємств створено на основі майнових паїв та земельних часток реформованих колективних сільськогосподарських підприємств [8].

Рівень забезпеченості підприємств основними виробничими засобами, процеси їх відтворення необхідно досліджувати методами економічного аналізу наявності та стану основних засобів, їх структури, рядів динаміки, статистичних групувань, розрахунково-аналітичним, кореляційно - регресійним аналізом, порівнянням кількісних та якісних показників, розрахунково - нормативним та монографічним.

Загальними показниками забезпеченості підприємства основними виробничими засобами є: фондозабезпеченість, енергозабезпеченість; фон доозброєння, енергоозброєння – це загальна кількість енергоресурсів підприємства на середньорічну кількість працівників. У процесі аналізу встановлюють кількість різних груп за різними періодами експлуатації та їх питому вагу. Для характеристики вікового складу та морального зносу Шадріна Г.В. Г. Савицька Г. , Ковальчук М.І. рекомендують основні засоби групувати за терміном експлуатації (до 5, 5-10, 10-20, 20 і більше років).

Новостворені агроформування одержали в оренду майно, яке вже відпрацювало свій амортизаційний строк більше ніж на 60-80 %. Щорічне списання зношеної техніки у підприємствах перевищує темпи її закупівлі

Важливе значення має аналіз стану основних засобів підприємства. Для цього необхідно розрахувати та вивчити в динаміці такі коефіцієнти: придатності, оновлення, вибуття та зносу (спрацювання).

Необхідно зазначити, що у процесі виробництва основні виробничі засоби зношуються фізично (матеріально) та економічно (морально). Але для аналізу технічного стану основних засобів враховується лише їх фізичне зношення.

Для побудови оптимальної стратегії формування матеріально – технічного забезпечення керівництву сільськогосподарських підприємств необхідно знати, як впливає ефективність використання основних фондів на обсяг виробництва валової продукції, а саме: скільки *авансованих засобів, у тому числі основних фондів, брало участь у створенні валової продукції.*

Рівень механізації окремих виробничих процесів в галузях рослинництва визначається відношенням обсягу робіт, які виконуються механізованим способом, до загального обсягу по підприємству. В тваринництві цей показник визначається відношенням поголів'я тварин, які утримуються в механізованих комплексах чи фермах, до загального поголів'я тварин в умовному обчисленні по господарству.

Інтенсивне ведення сільського господарства передбачає кількісне зростання та якісне оновлення основних виробничих засобів. Виробництво високоякісної і конкурентоспроможної продукції, мінімізація виробничих витрат, підвищення техніко - технологічного рівня виробництва можливе за оптимальної структури, раціонального складу та вчасного процесу відтворення основних засобів [9].

Пасько О.В. вважає, що процес відтворення основних засобів – це процес, що складається з двох груп чинників: ендогенних (розмір нарахованої амортизації; відповідність суми нарахованої амортизації до собівартості продукції, конкурентної стратегії підприємства; використання нарахованої суми амортизаційних коштів), які перебувають у сфері впливу конкретного підприємства та екзогенних (уряд, економіка, технологія, суспільство), які перебувають у сфері впливу державних органів управління [10].

Висновки. Критерієм економічної ефективності використання основних виробничих засобів є підвищення продуктивності суспільної праці. Система показників економічної ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств передбачає використання таких підсистем:

виробництво валової продукції, валового та чистого доходу з розрахунку на одиницю земельної площі, 1 люд.-год. затрат праці, 1 грн. виробничих витрат та 1 грн. вартості основних виробничих засобів.

Література

1. Білоусько Я.К., В.О.Питулько, В.Л.Товстопят. Державна підтримка техніко- технологічного забезпечення аграрного виробництва // Економіка АПК.- 2005. - №5. - С.30-35.
2. Економічний аналіз: Підр. Для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / За ред. Ф. Бутинця . – 2 – ге вид., доп. I перер. – Житомир: ПП “Рута”. – 2007. – 704 с.
3. Економічний аналіз: Навч. посібн / М.А.Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбачок та ін.; За ред. М. Г. Чумаченка. – Вид. 2 – ге, перер. I доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556с.
4. Савицкая Г. Анализ хозяйственной деятельности предприятий АПК: Учебн. – 2- е изд., испр. – Мн. – ИП “Экоперспектива” . – 1999. – 494с.
5. Ковальчук М.І. Аналіз господарської діяльності АПК : Підручник. – К.: КНЕУ, 2005 . – 390с.
6. Сухоруков А. Управління матеріальними потоками. / Навч. посіб. – К. – 2000. – 65с.
7. Войнаренко М.П. Матеріально – технічне забезпечення(менеджмент постачальницько – збутових процесів): Навч. посіб. – Хмельницький ДУ. Ч.1. – 2003. – 111с.
8. Білоусько Я.К. Питулько В.О., Товстопят В.Л. Розвиток системи інженерно-технічного забезпечення аграрного виробництва // Агроінком. - 2005. - № 3-4. -С. 24-29.
9. Довгальок Н.В. Методологія визначення та методика аналізу економічної ефективності використання та відтворення основних засобів аграрного сектору економіки. Електронний ресурс http://www.nbu.gov.ua/e-journals/eui/2010_2/10dnvase.pdf
10. Прядко В. В. Проблеми відтворення виробничих процесів у молочній промисловості України на сучасному етапі: автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.01 “Економіка промисловості” / В. В. Прядко ; Рада по вивченню продуктивних сил України. – К., 1999. – 22 с.

Summary

Bilousko N.L.

The methodology's analysis of the economic efficiency determination of the fixed assets use and recreation of the agricultural enterprises is conducted in the article. The list of the economic efficiency determination's indexes and methods of the enterprises' fixed assets is given.

Рецензент - к.е.н., доц. Батюк Б.Б.